

YAPI MALZEMELERİ

(DIA) Roma'da ilk olarak MÖ 6. yüzyılda taş bloklardan inşa edilmiş yapılar ortaya çıkmıştır (*Yunan Dünyası'nda da ilk mermer yapılar aynı yüzyılda görülür*). Daha önceleri yapı malzemesini **ahşap oluşturmuştur** ya da yapılara ait duvarlar bitki yaprakları ile örülmüş ve **üzeri ise kil sıvanmıştır**. Bu teknikte inşa edilmiş MÖ 9./8. yüzyıllara tarihlenen kulübeler, **Palatin tepesinde** ya da Roma'nın diğer tepeleri üzerinde bulunmaktaydı ve bunlar Latium Bölgesi'ndeki yerleşimlerin kimliğini ortaya koymaktaydılar. Söz konusu bu basit/ilkel yapılaşma biçimi, daha sonra ortaya çıkacak olan **monümental/anıtsal mimariye yol açmamıştır**. Yapıda kullanılmış olan bezemeler oldukça basit ve çoğunlukla **kil üzerine kazıma ya da boyama ile yapılmış süslerden** oluşmaktaydı.

İlk olarak Krallık Dönemi'nde yani MÖ 6. yüzyılda, Romalı yapı ustaları **gri-kahverengi Tüften (Capellaccio)** taş blokları yerel ocaklarda çokça kesebilmişlerdir. Söz konusu bu tüf malzeme, birkaç türeviyle birlikte MÖ 5 yüzyılda da öncelikli olarak tercih edilmiş ve **tapınak podyumları, temel yapıları** ve duvarların inşası ile sarnıçlar ve kanalizasyon kanallarının (**Cloaca Maxima**) dış kaplanmasında kullanılmıştır (**DIA**). Taş ocağındaki kesim yükseklikleri yaklaşık **30 cm** olabildiğinden ancak en fazla 30 cm yüksekliğindeki taş bloklar üretilebilmiştir (**opus quadratum**). Monümentallik ancak söz konusu **blok yüksekliğinde kalabilmiştir**. Ancak Kapitol tepesindeki Jüpiter tapınağının temel yapısı yaklaşık **3 m** yüksekliğine ulaşabilmiştir (**DIA**). Bu dönemde inşa edilen görünürdeki duvarlar **Capellaccio**'nun yanı sıra **kerpiçten oluşmaktaydı**. Buna ayrıca, **ahşap sütunlar ile ahşap çatı** konstrüksiyonu da dâhildir. Mimari konstrüksiyon detayları hakkında ne yazık ki az bilgi ve belge bulunmaktadır. *Cloaca Maxima* kanalizasyon sisteminin, bazı bölümleri açık bir şekilde arkaik tarzı andıran biçimde sahte bir kemer ile inşa edilmiştir. Monümental yapıların temeli **aralıksız taş sıralarıyla temellendirilmiş** ve böylece yapı temeli ızgara biçimini almıştır. Bu da temeldeki duvarların birbiri içerisine geçerek temelin sağlamlığını artırmıştır.

MÖ 387 yılında Galyalılar tarafından tamamen yakılıp yıkılmasından sonra Roma kenti, tarihi kaynaklara göre (**Livius V, 55, 3 vdd.**) hızlı ve kurlsız olarak yeniden inşa edilmiştir. Yapı malzemesi olarak Orta Cumhuriyet Dönemi'ndenki **Fidenae Tüfü** ile **Veji** yakınları **Oscure Mağarası Tüfü** kullanılmıştır (her iki şehirde Roma'nın kuzeyindedir). **(DIA)** Söz konusu bu yapı malzemesinin Roma'nın kuzeyindeki bölgeden getirilmesi Roma'nın bu bölgedeki hâkimiyetine işaret etmektedir ki, MÖ 396 yılında bir Etrüsk şehri olan **Veji**, Roma tarafından fethedilmiştir. Buradaki **tüf ocakları**, Tiber Nehri'nin çok uzağında olmadığından Tiber Nehri söz konusu blokların Roma'ya taşınmasında çok uygun bir taşıma imkânı sunmuştur. Söz konusu bu yeni malzemenin **daha sağlam oluşu**, öncekilere oranla hemen hemen iki katı yüksekliğinde (**ca. 60 cm**) blokların kesimine imkân sağlamıştır. Bu siyah damarlı **sarımtırak taş malzeme**, çok yük gören yapı bölümlerinde kullanım bulmuş ve ağırlıklı olarak statik kriterlere göre uygulanmıştır. Dolgu malzemesi ya da daha az kompakt olan özel yapıların inşasında **Capellaccio'nun** kullanımına devam edilmiştir. Kaplamalar için parlak ve sert olan Monteverde-Tüfü'nün kullanımı devam etmiştir. Genel olarak farklı kalitedeki malzemelerin bilinir olması hemen hemen her yüzyılda önemli rol oynamıştır. Çünkü geleneksel ve kalitesiz taş cinsleri daha sonraları da hemen hemen sadece temelde kullanılmıştır. Büyük olması nedeniyle oldukça **pahalı bir yapıyı**, Galya akınlarından sonra inşa edilen ve yaklaşık 11 km uzunluğundaki kent suru oluşturmaktadır. Yaklaşık 60 cm yüksekliğindeki düzgün sıralı bloklarla inşa edilmiş olan sur, ayrıca arkasında yüksek bir toprak yükseltiliyle desteklenmiştir (**Servianus Suru**) **(DIA)**. Söz konusu surun inşası geniş çaplı bir iş organizasyonu gerektirmiş olmalıdır. Kalitede mükemmelleştirilmiş olan duvarın inşa tekniğini, kolonistler eken koloni şehirlerinde örneğin MÖ 330 yılında kurulmuş olan Ostia'da uygulamıştır.

(DIA) Orta İtalya'nın diğer kentlerinde özellikle Roma tarafından kurulan yeni yerleşmelerdeki şehir savunma sistemleri ile teras duvarları, *polygonal* (*çok kenarlı*) işlenmiş ve buna uygun bir şekilde yerleştirilmiş bloklardan oluşturulmuştur. Söz konusu bloklar çoğunlukla **yerel ocaklardan karşılanmıştır**. Doğal görünümüyle bu teknik, uzun yıllar arkeolojide **en eski teknik** olarak görülmüştür. Çok kaba bir

şekilde örülmüş en erken duvarlar, gerçekten Latium ve Etruria'da MÖ 6. yüzyıla tarihlenen yapılarda görülmektedir. Etruria, Umbria ve Latium kentlerindeki çoğu duvar, polygonal ağın düzgünleştirilmesiyle daha sonra ortaya çıkan türdedir. **(DIA)** Hatta bir kaideli podyumlara sahip, Roma'nın güneyindeki MÖ 3. yüzyıla tarihlenen **Segni'deki Iuno Moneta** tapınağı da bu türe güzel örnek oluşturur. Benzer duvarlar, hala MÖ 2. yüzyılda kullanımdadır.

Takip eden dönemde Roma yapı tekniğini temelden değiştiren diğer bir yenilik ise bağlayıcı olarak harcın kullanıldığı duvar tekniğidir. MÖ 3. yüzyıla tarihlenen bu tekniğin en erken kanıtları, **(DIA)** Roma koloni şehri olan **Abruzzo Bölgesi'nde** yer alan ve yerel geleneğin bulunmadığı **Cosa** ya da **Alba Fucens** kentlerinde ele geçmiştir. Böylece söz konusu bu yeni tekniğin her ne kadar az sayıda kanıtı olsa da en **geç MÖ 3. yüzyılda Roma'da kullanılmış olduğu söylenebilir.** MÖ 2. yüzyılın hemen başında bu tekniğin (*opus caementicium*) çok usta bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Söz konusu harç, **kum ve kireç karışımından** oluşturulmuştur. Kireç yerel olarak inşa edilecek yapı yakınında açılan kireç ocaklarında **mermerin yakılması ile elde edilmiştir.** Ancak nadir olarak kireç ocakları günümüze kadar koruna gelmiştir. **(DIA)** Bunun için güzel bir örneği, ordu tarafından kurulmuş Efel bölgesinde yer alan Iversheim'daki (Bonn'un güneyinde) kireç ocağı oluşturur. Kirecin, Campania Bölgesi'nden ithal edilen **Pozzolan-kumu** gibi katkılarla bağlayıcılığı öyle artırılmıştır ki, söz konusu kireç **harcı su içerisinde bile** bu özelliğini korumuştur.

MÖ 5. ve 4. yüzyıl Orta İtalya'daki yapıların korunmuş olan kalıntıları çok yetersiz bilgi sunmaktadırlar. Bunun haricinde çoğunlukla taştan imal edilen kaideler ya da başlıklar gibi yapı elemanları ele geçmemiştir, buna karşılık korunmuş olan taştan sütun tamburları benzer süsleri gerektirmektedir. Bu dönemde Yunan elçi heyeti tarafından çok sık olarak ziyaret edilen Roma kenti, bu görüntüsüyle Yunan elçi heyetine kesinlikle garip bir izlenim uyandırmaktaydı. Ancak sur duvarlarıyla, 50'nin üzerindeki tapınağıyla, *circus maximus* ile Forum'daki dükkanlarla bir çok yağma eserleriyle ve çok zengin özel evleriyle Roma kenti, Orta İtalya'daki bütün kentlerini aşmaktaydı.

Geç Cumhuriyet Dönemi, malzemede, teknikte ve dekorda birçok yeniliğin olduğu dönem olarak ortaya çıkar. **(DIA)** Bu dönemden itibaren Alban Dağları'ndan (Colli Albani, Roma'nın 20 km güneydoğusunda) getirilen **grimsi- koyu peperin** (bir bazalt türü tuf) ya da **Gabii'den peperin'in** çeşitleri daha sonra ise MÖ 2. yy'dan itibaren Tivoli çevresinden gelen **bej renkli ve çok sert olan traverten** yapı malzemesi olarak kullanıma girmiştir. Önceleri **Grotta-Oscura-Tufü** ve daha sonra ise **Luni-Mermeri'nde** olduğu gibi **(DIA)** Roma'da yapı malzemesi olarak büyük çapta kullanımından önce, bu malzeme (traverten) nadiren **yazıtlar, kaideler ve lahitler için** özel amaçlı olarak kullanılmıştır.

MERMER: Yunanistan fethinden (MÖ 146) ye Batı Anadolu'nun vasiyet yoluyla Roma'ya bağlanmasından sonra Roma pazarına yeni bir yapı malzemesi olan mermer girmiştir. Yunanlar MÖ 6. yüzyıldan beri bu malzemeyi kullanarak tapınak ve heykeltraşlık eserlerini üretmişlerdir. Romalılar, Paros adası ile Atina yakınlarındaki Pentelikon mermer ocaklarından çıkarılan mermerin en büyük alıcıları olmuşlardır. Ayrıca Romalılar, daha sonraları başka cins Yunan taşları da ithal etmişlerdir. MÖ 74-66 arasında Pontus hükümdarı VI. Mithradates Eupator'a karşı savaşan Romalı General **Lucius Licinius Lucullus** (MÖ 117-58/56), Teos'daki siyah renkli mermeri (African=Lucullus Mermeri) Roma'ya ilk getiren kişidir. İtalya'da ise nispeten daha yakında Carrara'daki mermer ocağı Julius Caesar Dönemi'nde işletilmeye başlanmıştır. Augustus Dönemi'nde Khios, Karistos ve Tainaron mermerleri, Sparta pofiri ve Mısır granit çeşitleri oldukça revaçta idi. Mermer ocaklarının işletilmesi bu dönemde devlet tekelinde olduğundan, yapı malzemesine sadece imparator sahip olabiliyordu. Sadece hükümdarın müsaadesini alan imtiyazlı kişiler mermere ulaşabiliyordu.